Vasemmistoliiton valtuustoaloite maksuttoman kouluaamupalan järjestämisestä kunnan peruskouluissa

Kaupunginvaltuusto 27.04.2026 § 35

”Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Lieksan kaupunki ryhtyy tarjoamaan maksuttoman ja ravitsevan aamupalan kaikille kunnan ala- ja yläkoulujen oppilaille. Tavoitteena on varmistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle tasa-arvoinen startti koulupäivään, parantaa oppimistuloksia ja tukea perheiden jaksamista haastavassa taloustilanteessa.

Perustelut

1. Lapsiperheiden toimeentulon turvaaminen

Mittavat leikkaukset sosiaaliturvaan, asumistukeen ja toimeentulotukeen osuvat kipeästi moniin lapsiperheisiin. Kasvava työttömyys, elinkustannusten nousu ja tukien leikkaukset lisäävät lapsiköyhyyden riskiä myös Lieksassa. Maksuton kouluaamupala on suora ja tehokas tapa tukea perheiden taloutta ja varmistaa, ettei yhdenkään lapsen tarvitse opiskella nälkäisenä kodin taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Maksuton aamupala myös vähentää lastensuojelun tarvetta pitkällä aikavälillä.

2. Hyvinvointi ja oppimisedellytykset

Tutkimusten mukaan säännöllinen ateriarytmi on suorassa yhteydessä keskittymiskykyyn ja jaksamiseen. Monissa kunnissa saadut kokemukset osoittavat, että kouluaamupala esimerkiksi vähentää levottomuutta luokissa ja parantaa kognitiivista suoriutumista.

3. Tasa-arvon edistäminen

Haluamme kaventaa hyvinvointieroja. Tällä hetkellä lasten lähtökohdat koulupäivään vaihtelevat: osassa kodeista aamupala on itsestäänselvyys, kun taas toisissa se jää välistä kiireen tai taloudellisen niukkuuden vuoksi. Koulu on paikka, jossa jokaisella on oltava samat mahdollisuudet menestyä – lapsi ei voi valita perhettään.

4. Kustannustehokas toimi parantaa oppimistuloksia

Kuntakokeiluissa toteutuneet raaka-aine- ja valmistuskustannukset ovat olleet 0,30 € - 0,60 € per oppilas ilman työvoimakustannuksia. Vertailuksi lakisääteinen koululounas maksaa raaka-aineiltaan n. 0,80 € - 1,20 €. Jos maksuton aamupala auttaa edes yhtä oppilasta pysymään koulupolulla ja välttämään syrjäytymisen, investointi maksaa itsensä takaisin moninkertaisesti. Kyseessä on ennaltaehkäisevä investointi kunnan tulevaisuuteen.

Toimenpide-esitykset

- Lieksan kaupunki selvittää kustannustehokkaimman tavan toteuttaa maksuton aamupalatarjoilu kaikilla kunnan kouluilla.

- Järjestelyssä hyödynnetään olemassa olevia keittiöresursseja ja suositaan terveellisiä, mahdollisimman lähellä tuotettuja raaka-aineita.”

Lieksassa 27.4.2026

Tapio Nykänen Veikko Reittu

Päätös

Kaupunginvaltuusto lähettää valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Hyvinvointilautakunta 22.09.2026 § 129
318/00.02.00.03/2026

Valmistelija Sivistysjohtaja

Valtuustoaloite aamupalan järjestämisestä perusopetuksen oppilaille oli edellisen kerran toimielinkäsittelyssä vuonna 2022. Hyvinvointilautakunta käsitteli aloitteen 9.8.2022 § 120, kaupunginhallitus 22.8.2022 § 261 ja kaupunginvaltuusto 29.8.2022 § 72.

Koulussa tarjottavan ruuan on muodostettava kokonaisuus, joka täyttää kouluruokailun vaatimukset terveellisyydestä ja ravitsevuudesta. Raaka-aineiden osalta pyritään pitämään kotimaisuusaste mahdollisimman korkeana.

Tällä hetkellä aamupalaa tarjotaan päiväkodeissa, ja yhden päiväkotiin tarkoitetun annoksen kustannus kaikki kulut huomioiden on 1,44 €. Tähän kohdistuu tällä hetkellä nousupainetta mm. raaka-aineiden hinnan nousun vuoksi. Em. hinnalla ja nykyisellä perusopetuksen koko oppilasmäärällä laskettuna kustannukset vuodessa olisivat n. 160 000 €.

Aamupalan järjestämiseksi Lieksan peruskouluissa on kaksi vaihtoehtoa: aamupalan valmistamisen ja/tai jakelun järjestää 1) ruokahuoltopalvelut tai 2) koulun henkilökunta.

Vaihtoehdossa 1) on enemmän mahdollisuuksia aamupalan variointiin ja raaka-aineiltaan edullisimman ja ravitsevan vaihtoehdon – puuron – valmistamiseen ja jakeluun. Nykyisin ruokahuollon henkilökunta aloittaa työpäivänsä Kampuksen valmistuskeittiössä, jossa ruoka valmistetaan kuljetukseen päiväkoteihin ja alakouluille lukuunottamatta Kolin koulua. Ruuan valmistuksen jälkeen osa ruokahuollon henkilöstöstä siirtyy alakoulujen ja päiväkotien jakelukeittiöille lounasjärjestelyjä tekemään. Aamupalan toteuttamista varten ruokahuoltoon tarvittaisiin vähintään kaksi osa-aikaista työntekijää lisää valmistukseen ja esillepanoon kouluilla joka tarkoittaisi kustannuksina edellä laskettuun n. 35000 €:n lisäystä. Tätä vaihtoehtoa ei voi käytännössä toteuttaa Kolin koululla, koska Kolin koulun ruoka tuodaan Juuasta. Alakoulujen ruokailut alkavat klo 9.50 tai 10.00, joten aamupalan tarjoaminen päivän kahden ensimmäisen tunnin aikana voi vähentää ruokahalua lounaan osalta, joka on kuitenkin lakisääteinen ja tärkein koulupäivän aikainen energian lähde. Yhtenä mahdollisuutena olisi toteuttaa aamupala pelkästään Kampuksella, jolloin aamupalan kuljetusta valmistuskeittiöltä jakelukeittiöille ei tarvittaisi ja esillepano ei vaatisi niin paljon henkilöresurssia.

Kampuksen ruokalassa on tarjolla puuro Riverian opiskelijoille klo 7.30–8.05, mutta perusopetuksen oppilaille aamupalaa ei käytännössä voi laittaa tarjolle ennen koulupäivän alkua, koska koulukyyditykset tulevat koululle juuri ennen koulupäivän alkua. Lisäksi opettajilla ei ole valvontavelvollisuutta ennen koulupäivän alkua vaan asia pitäisi järjestää

koulunkäynninohjaajien valvomana tai erikseen korvattavana toimintana, jolloin kustannukset lisääntyvät. Lukiolaisten aamupuuro on tarjolla heidän ensimmäisen oppitunnin jälkeen klo 9.15–9.30, jonka jälkeen alkaa lounaan esillepano ja ruokailuvuorot alkavat klo 10.30. Näin ollen luontevin vaihtoehto aamupalaksi on puuro ja ainoa ajankohta sen tarjoamiseksi olisi klo 8.05–8.50 välinen aika. Tämä tarkoittaisi sitä, että puuroa tarjottaisiin oppitunnin aikana vähintään kahdessa eri vuorossa. Tällöin seuraava 30 minuutin välitunti lyhenisi 15 minuuttiin, ja pitkän välitunnin mahdollistamat toiminnot (läksyklubi, liikunnallinen välitunti) jäisivät pois. Opettajan on vietävä koko ryhmä aamupalalle, kun osaa oppilaista ei voi jättää valvomatta.

Vaihtoehto 2) rajaa puurovaihtoehdon pois, ja tarjottavan aamupalan pitäisi olla helposti kuljetettavissa ja jaettavissa sekä ilman ruokailuvälineitä nautittavissa välitunnin aikana. Käytännössä tämä tarkoittaisi hedelmää, juuresta, välipalakeksiä, juotavaa jogurttia tms. Pakatuista tuotteista syntyy paljon jätettä ja pakkaamattomissa tuotteissa on kontaminoitumisriski. Riskinä on myös koulussa tarjottavan ravinnon raaka-aineiden kotimaisuusasteen pieneneminen (pakatut tuotteet, hedelmät). Tuotteiden hankinta ja osin kuljettaminen voisi tapahtua ruokahuollon järjestämänä, mutta tuotteiden jakelu, syntyvän jätteen ja roskaamisen hallinta vaatii koululta henkilöstöresurssia. Tässä vaihtoehdossa juureksia lukuun ottamatta raaka-ainekustannukset nousevat suhteellisen korkeaksi ja kouluilla tulee tarvetta henkilöstöresurssin lisäämiseksi asian hoitamiseksi.

Ilmaisen aamupalan tarjoaminen kouluissa nykyisillä henkilöstömäärillä ja koulupäivän rakenteella on mahdotonta toteuttaa. Henkilöstöresurssin kasvu huomioiden aamupalan järjestäminen maksaisi vuosittain toteutuksessa mukana olevasta oppilasmäärästä riippuen 50000 €-200000€.

Edellä esitettyjen seikkojen perusteella ilmaisen aamupalan järjestämistä ei ole järkevää toteuttaa Lieksan peruskouluissa. Kotien vastuuta ravitsevan aamupalan merkityksestä oppilaiden jaksamiselle ja keskittymiskyvylle on syytä tuoda kouluissa esille. Asiaa pidetään esillä oppitunneilla, tapahtumissa ja huoltajien tapaamisissa. Tekemällä yhteistyötä ruokahuollon, hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa koulut saavat asiantuntemusta ja materiaalia kampanjan toteuttamiseksi.

Keskustelun kuluessa Tapio Nykänen esitti, että asia palautetaan valmisteluun, jotta mahdollisuus rajattuun kokeiluun – joko viikonpäivien tai vuosiluokkien suhteen – sekä yhdistäminen kaupungin työllistämiskokeiluun voidaan selvittää. Ensimmäisenä toimenpiteenä tulee toteuttaa kysely oppilaille ja huoltajille halukkuudesta koululla tarjottavaan perusaamupalaan.

Puheenjohtaja esitti kädennostoäänestystä asian palauttamisesta valmisteluun. Esitys hyväksyttiin.

Pöytäkirjantarkastajat toimivat ääntenlaskijoina. Äänestyksessä kaikki lautakunnan jäsenet kannattivat Tapio Nykäsen esitystä.

Esittelijä

Sivistysjohtaja

Päätösehdotus

Hyvinvointilautakunta päättää antaa esittelyosan mukaisen lausunnon valtuustoaloitteeseen maksuttoman kouluaamupalan järjestämisestä kunnan peruskouluissa.

Päätös

Asia palautettiin valmisteluun.

Lisätietoja

Sivistysjohtaja Jarkko Rieppo, jarkko.rieppo(at)lieksa.fi, p. 0401044101.

Jakelu

Kaupunginhallitus
Ruokahuoltopäällikkö
Koulujen rehtorit